

Valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perintö- ja lahjaverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 94/2025)

Pyynnöstä lausun edellä mainitusta hallituksen esityksestä seuraavaa:

Perintö- ja lahjaverotuksen keventäminen

Perintö- ja lahjaverotusta on kevennetty viimeisen parin vuosikymmenen aikana useamman kerran. Veron kevennykset ovat olleet olennaisesti inflaatiota suurempia, joten kysymys on ollut reaalisesta verorasituksen pienentämisestä. Hallituksen esityksen mukainen perintö- ja lahjaverotuksen keventäminen on osa tätä jatkumoa. Kevennys tapahtuisi tällä kertaa korottamalla veronalaisen perinnön ja lahjan alarajaa 50 %:lla. Muutosehdotus on lainsäädäntöteknisesti ongelmaton. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus ottaa huomioon muutoksen vaikutus niin sanottujen kumulointisäännösten soveltamiseen.

Perintö- ja lahjaverotuksen huojennusta on perusteltu ensinnäkin tavoitteella keventää perintö- ja lahjaverotusta. Esitys on eittämättä tämän tavoitteen mukainen. Perintö- ja lahjaverotuksen keventämisen vaikutuksia kuvataan hallituksen esityksessä asianmukaisesti. Veron kevennystä perustellaan myös kotitalouksien ostovoiman kohentamisella. Se, toteutuuko tämä tavoite, ei ole mitenkään varmaa. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, on oletettavaa, että verosäästöstä kulutukseen ohjautuu suhteellisesti suurempi osuus pienituloisilla kotitalouksilla kuin suurituloisilla, mutta kokonaisvaikutus ei todennäköisesti ole merkittävä. Kulutukseen ohjautuminen on lisäksi hyvin tilannekohtaista. Jos perinnöksi tai lahjaksi on saatu likvidejä varoja, kulutukseen voi hyvinkin ohjautua varoja. Tilanne on usein toinen esimerkiksi silloin, kun lahjaksi tai perinnöksi saadaan vapaa-ajanasunto.

Tavanomaisen koti-irtaimiston verovapaan rajan korottaminen

Hallituksen esityksen mukaan verotusta kevennettäisiin myös siten, että perintö- ja lahjaverotuksessa verovapaan koti-irtaimiston raja nostettaisiin nykyisestä 4 000 eurosta 7 500 euroon. Tässäkin euromääräisen rajan nosto olisi hallituksen esityksessä todetun mukaisesti olennaisesti inflaatiota suurempi, vaikka rajan korotusta perusteellaan tarpeella tehdä inflaatiotarkastus. Verovapaata euromäärää perusteellaan sillä, että se vastaisi lakiesityksen mukaista uutta veronalaisen lahjan alarajaa. Esityksessä todetaan toisaalta, ettei näillä euromääräisillä rajoilla ole kytkentää toisiinsa. Esityksen perusteella vaikuttaa siltä, että muutoksen taustalla on erityisesti tarve vähentää Verohallinnon neuvontatyötä. Tässä mielessä muutos on perusteltu.

Koti-irtaimiston arvo on yleensä vähäinen suhteessa muuhun kuolinpesän varallisuuteen. Lisäksi koti-irtaimiston arvostamiseen voi liittyvä huomattavia ongelmia. Tämän vuoksi on perusteltua, että tavanomainen koti-irtaimisto jäisi lähtökohtaisesti erityisesti perintöverotuksen ulkopuolelle. Siten euromääräisen rajan nostaminen on onnistunut ratkaisu, koska pesään kuuluvan koti-irtaimiston arvo lienee tyypillisesti vähintään 4 000 euron luokkaa, vaikka asiasta ei anneta hallituksen esityksessä mitään arvioita. Hallituksen esityksen mukaan muutoksella ei arvioida olevan vaikutuksia verokertymään. Tämä selittynee

sillä, että koti-irtaimiston arvoksi ilmoitettaneen käytännössä enintään 4 000 euroa irtaimiston todellisesta arvosta riippumatta. Siitä, kuinka usein perukirjoissa tai lahjaveroilmoituksilla tavanomaisen koti-irtaimiston arvoksi on merkitty verovapaata 4 000 euroa suurempi määrä, ei esityksessä tuoda esiin.

Käsitteenä tavanomainen koti-irtaimisto on melko epämääräinen. Erityisesti tavanomaisuuden vaatimus tekee käsitteestä tulkinnanvaraisen. Tavanomaisuus liittyy erityisesti siihen, että kysymys on irtaimistosta, jota ihmisillä tyypillisesti on kotona tai vapaa-ajanasunnolla. Tavanomaisuus voinee liittyä myös irtaimiston arvoon, mutta koti-irtaimiston arvolle säädetty euromäärä poistaa tähän liittyvät tulkintakysymykset tehokkaasti. Verovapaan koti-irtaimiston raja voisi todennäköisesti olla esimerkiksi 10 000 tai 20 000 € ilman, että tällä olisi olennaista vaikutusta perintö- ja lahjaverokertymään. Riittävän suuri korotus poistaisi todennäköisesti loputkin kysymykset siitä, miten koti-irtaimisto tulisi arvostaa. Jokin raja verovapaan koti-irtaimiston määrälle on kuitenkin hyvä jättää, jotta poikkeuksellisen arvokas koti-irtaimisto jäisi edelleen verotuksen piiriin.

Sukupolvenvaihdoshuojennuksen laajentaminen alaikäisiin

Hallituksen esityksen yhtenä tavoitteena on muuttaa ratkaisulla KHO 2015:166 muodostunut oikeustila, jonka mukaan osakeyhtiön osakkeita perinnöksi saava alaikäinen ei ole oikeutettu perintö- ja lahjaverolain mukaiseen sukupolvenvaihdoshuojennukseen. Tällaiset tilanteet ovat hallituksen esityksen perusteella varsin harvinaisia yksittäistapauksia. Esityksen mukaisen PerVL 55.9 §:n perusteella verovelvollinen saisi sukupolvenvaihdoshuojennuksen, vaikka hän ei voisi alaikäisyytensä vuoksi jatkaa osakeyhtiön toimintaa hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana. Edellytyksenä on, että perillisasemassa olevan alaikäisen edunvalvoja jatkaa yhtiön toimintaa.

Perintö- ja lahjaverolain 55.9 §:n tavoitteena on lieventää alaikäisen perillisen perintöverorasitusta yritystoiminnan jatkamisen edistämiseksi hänen periessä osakeyhtiön osakkeet. Tavoitteen kannalta säännös on perusteltu. Säännöstä on perusteltu hallituksen esityksessä sillä, että perintöverokustannus voi aiheuttaa haitallisia vaikutuksia yrityksen toiminnan jatkuvuudelle ja työllistämisedellytyksille. Lisäksi säännöstä perustellaan perinnön täyden veronalaisuuden aiheuttamilla mahdollisilla sosiaalisesti epätyytyttävillä tai kohtuuttomilla tilanteilla ja sillä että muutos poistaa huojennuksen oikeutettujen väliseen yhdenvertaisuuteen liittyviä ongelmia. Lähtökohtaisesti nämä ovat rationaalisia perusteluita muutokselle.

Perintö- ja lahjaverolain 55.9 §:n soveltamisala on rajattu hyvin tarkasti, koska se koskee vain perintötilanteita, vain osakeyhtiön osakkeita ja vain tilannetta, jossa perillinen ei alaikäisyytensä vuoksi voi hoitaa hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan tehtävää. Toisaalta merkitystä ei ole sillä, tuleeko perinnönsaaja itse missään vaiheessa jatkamaan yhtiön toimintaa hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan roolissa tai minkä ikäinen perinnön saaja on perinnön saadessaan.

Perintö- ja lahjaverolain 55.9 §:n soveltamisalaan voi kuulua tilanteita, joissa perinnönsaajalla itsellään olisi mahdollisuus jatkaa osakeyhtiön toimintaa vasta 18 vuotta perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Tässä suhteessa säännös ei ole täysin ongelmaton. Sääntelyn tavoitteiden kannalta myös se, ettei alaikäisenä perinnöksi osakkeita saaneen verovelvollisen tarvitse itse missään vaiheessa osallistua aktiivisesti yhtiön johtotehtäviin, on sääntelyn tarkoituksen kannalta varsin erikoinen ratkaisu. Yksi ratkaisu olisi asettaa säännöksen soveltamiselle jokin ikäraja. Ikäraja voisi olla esimerkiksi 15 vuotta, jolloin verovelvollinen ehtisi toimimaan esimerkiksi hallituksen jäsenenä ennen perinnöksi saatujen osakkeiden jatkoluovutukselle PerVL 55.6 §:ssä asetetun viiden vuoden aikarajan täyttymistä. Tähän ikärajaan liittyisi kuitenkin samoja ongelmia

kuin täysi-ikäisyyden saavuttamiseen. Lisäksi tällainen ikäraja ja edellytys siitä, että verovelvollinen itse jatkaisi yhtiön toimintaa, edellyttäisi perintöverotuksen lykkäämistä siihen saakka, kun verovelvollinen alkaa itse jatkamaan yhtiön toimintaa.

Uuden sääntelyn soveltaminen vain perintötilanteisiin on perusteltua, koska lahjat voidaan ajoittaa siihen hetkeen, jolloin lahjansaaja voi itse toimia yhtiön johtotehtävissä. Perintötilanteet voivat sen sijaan olla yllättäviä. Sääntelyn soveltaminen lahjoihin voisi johtaa myös hallituksen esityksessä todetun mukaisesti keinotekoiisiin järjestelyihin veroetujen saamiseksi.

Perintö- ja lahjaverolain 55.9 §:ää sovellettaisiin vain, jos alaikäinen perinnönsaaja voi lakimääräisen perimyksen nojalla periä perinnönjättäjän. Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennuksen saamiselle ei ole pääsääntöisesti sukulaisuussuhdetta koskevaa edellytystä. Soveltamisalan rajausta vain perillisasemassa oleviin on perusteltu varsin epämääräisesti mahdollisuuksilla poistaa kannustimia sellaisiin testamenttijärjestelyihin, joissa huojennuksen vuoksi pyritään siirtämään yrityksen varoja esimerkiksi perillisten ohi tai muutoin perillisaseman ulkopuolisille alaikäisille. Toisaalta rajausta perustellaan sillä, että testamentti tarjoaa asianmukaisen keinon suunnitella ja varautua yrityksen sukupolvenvaihdon toteuttamiseen halutulla tavalla täysi-ikäisille perillisille tai perillisaseman ulkopuolisille henkilöille. Perustelu ei ole erityisen vakuuttava.

Hallituksen esityksen mukaan säännöstä sovellettaisiin vain osakeyhtiön osakkeisiin, koska ratkaisun KHO 2015:166 vuoksi ei ole ilmennyt tarvetta muuttaa muita yritysmuotoja koskevaa sääntelyä. Rajaus vaikuttaa perustellulta.

Hallituksen esityksessä käsitellään laajasti PerVL 55.9 §:n mukaista sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltamisalan laajennusta perustuslain, erityisesti PL 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuuden ja syrjintäkiellon, kannalta. Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennus tarjoaa yleensä erittäin huomattavan veroedun verrattuna tilanteeseen, jossa huojennusta ei myönnetä. Tätä korostaa myös se, että sukupolvenvaihdoshuojennuksen kohteena on tyypillisesti tuloa tuottavaa omaisuutta, jonka tuotolla verokustannus voi olla katettavissa.

Lahjaverotusta koskevassa ennakkopäätöksessä KHO 2011:1 ei ollut tarvetta ottaa suoraan kantaa alaikäisen lahjaksi saamien osakkeiden täyden veronalaisuuden ja täysi-ikäisen vastaavassa tilanteessa saaman huojennuksen aiheuttamaan mahdolliseen ristiriitaan PL 6 §:n kanssa. Tämä johtui siitä, että korkeimman hallinto-oikeuden mukaan täysi- ja alaikäisen ei katsottu olevan asiassa osakeyhtiölain säännösten vuoksi samassa asemassa. Näin PerVL 55 § ei ollut tässä asiassa ristiriidassa PL 6 §:n kanssa. Samaa tulkintalinjaa jatkettiin nyt esitetyn lainsäädäntömuutoksen taustalla olevassa perintöverotusta koskeneessa ennakkopäätöksessä KHO 2015:166.

Ikä on yksi PL 6.2 §:ssä mainituista kielletyistä syrjintäperusteista. Osakeyhtiölain säännöksiin kiinnittyvä ja viimekädessä verovelvollisen ikään perustuva erottelu ei kytkeydy suoraan PerVL 55 §:n sanamuotoon, vaan tulkintoihin siitä, mitä kyseisessä pykälässä yritystoiminnan jatkamisella tarkoitetaan. Edellisen perusteella hallituksen esityksen mukainen PerVL 55.9 § on huojennuksen saajien keskinäinen yhdenvertaisuus huomioon ottaen perusteltu ratkaisu, vaikka se voi käytännössä mahdollistaa huojennuksen myös sellaisessa tilanteessa, jossa perinnönsaaja on vielä hyvin nuori. Toisaalta ihmisiä ei tule asettaa ilman vahvoja perusteita tässäkin tilanteessa ikänsä puolesta eri asemaan. Ainakin periaatteessa esimerkiksi maatilan perinnöksi saanut hyvinkin nuori verovelvollinen voi olla oikeutettu huojennukseen, vaikka hän ei perinnön saadessaan voisikaan vielä moneen vuoteen tosiasiasa jatkua maatalouden harjoittamista. Kun asiaa tarkastellaan nimenomaan verovelvollisen ikään perustuvana syrjintäkysymyksenä, niin hallituksen esitys jättää ainakin

osittain auki sen, miksi esimerkiksi osakkeita ja maatilain *lahjaksi* saavat alaikäiset verovelvolliset olisivat sillä tavoin eri asemassa, että heitä tulisi kohdella eri tavoin PerVL 55 §:ää sovellettaessa. Tosin lahjoihin liittyy edellä todettuja eroja suhteessa perintötilanteisiin, jotka puoltavat muutoksen rajaamista vain perinnöksi saatuihin osakkeisiin.

Hallituksen esityksen mukaan asiassa pyydetäisiin lausunto perustuslakivaliokunnalta, mitä pidän sinällään mahdollisena. Tosin en näe sellaista erityistä syytä, minkä vuoksi lausunnon pyytäminen olisi välttämätöntä. Kysymys on käytännössä hyvin vähäisestä muutoksesta, jota en pidä PL 6 §:n kannalta ongelmallisena, kun asiaa tarkastellaan pelkästään sinällään sukupolvenvaihdoshuojennuksen piiriin kuuluvaa omaisuutta saavien alaikäisten henkilöiden verokohtelun yhtenäistämiseen liittyvänä muutoksena.

Hallituksen esityksen mukaista hyvin pientä sääntelyn täsmämuutosta olennaisempi perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennuksen liittyvä kysymys on se, mikä sääntely suhde ylipäätään on PL 6 §:ään. Sukupolvenvaihdoshuojennus voi tarjota erittäin huomattavan veroedun verrattuna sääntelyyn piiriin kuulumatonta omaisuutta vastikkeettomasti saavaan. Tätä kysymystä esityksessä ei arvioida. Asiaa ei ole myöskään koskaan arvoitu perustuslakivaliokunnassa eikä asiaan ole otettu kantaa oikeuskäytännössä. Vaikka perustuslakivaliokunta ottaisi nyt kantaa sukupolvenvaihdoshuojennuksen verovelvolliseen ikään liittyvään yksityiskohtaan, asiassa ei kuitenkaan saada vastausta siihen, ovatko sukupolvenvaihdoshuojennuksen veroedut ylipäätään yhteensopivia PL 6 §:n kanssa. Tämä kysymys on ollut turhaan avoin jo vuosikymmenien ajan.

Perintöveron viivästyskoron alentaminen

Perintöveron maksuaikaa pidennettiin vuoden 2024 alussa kahdesta vuodesta kymmeneen vuoteen. Tänä aikana veroa ei peritä ulosottoteitse, mutta maksamatta olevalle verolle tulee maksaa viivästyskorkoa, joka on nykyisin voimassa olevan veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 5 d §:n mukaan kutakin kalenterivuotta edeltävän puolivuotiskauden korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 3,5 prosenttiyksiköllä. Tänä vuonna tämä tarkoittaa 8,0 %:n suuruista korkoa ja ensi vuonna 6,0 %:n suuruista korkoa, jos lakia ei muutettaisi. Maksuajan pidennys tehtiin, jotta esimerkiksi vaikeasti realisoitavaa omaisuutta perinnöksi saava välttyisi perintöveron maksamisen aiheuttamilta maksuvaikeuksilta. Vaikka perintöverolle maksettava viivästyskorko on olennaisesti muille veroille maksettavaa viivästyskorkoa alempi, se on siitä huolimatta suhteellisen korkea, kun otetaan huomioon perintöveron maksuajan pidennyksen tausta. Tässä mielessä ehdotus viivästyskoron alentamisesta 1,5 prosenttiyksiköllä 2 prosenttiyksikköön on perusteltu muutos, joka toteutuessaan tarkoittaisi ensi vuonna 4,5 %:n suuruista korkoa. Toisaalta riittävän korkeaa viivästyskorkoa pidettiin perintöveron maksuajan pidennyksen yhteydessä tärkeänä, jotta perintöveron maksamatta jättäminen ei muodostuisi esimerkiksi pankkilainaa houkuttelevammaksi rahoituskeinoksi. Esitetyn muutoksen jälkeenkin viivästyskorko lienee tässä mielessä riittävän korkea, vaikka muutos heikentääkin kannustinta maksaa perintövero eräpäivänä. Näiden kahden erilaisen tavoitteen yhteensovittaminen on väistämättä hankalaa ja hallituksen esityksen mukaisella muutoksella yhteensovitus on onnistunut hyvin.

Oikaisuvaatimusten käsittelyä koskevat viittaussäännökset

Perintö- ja lahjaverolain sekä kiinteistöverolain muutoksenhakua koskevat, luonteeltaan lähinnä selventävät muutokset, ovat perusteltuja. Muutoksilla ei liene käytännön kannalta olennaista merkitystä.

Helsingissä 5.10.2025

Pekka Nykänen
Professori, vero-oikeus
Tampereen yliopisto